

ISTRAŽIVAČ

LIST DRUŠTVA MLADIH ISTRAŽIVAČA

GODINA VII

VALJEVO, 1. V. 1976. GODINE

BROJ 44

Povodom ovog broja

U NOVOM RUHU

Povodom inicijative istraživača i održavanja akcije „Juli '76“

Veliki vaspitni moralno-politički značaj akcije

● Dragoslav Marković razgovarao sa organizatorima „Jula '76.“

U utorak 20. aprila predsednik predsedništva SR Srbije Dragoslav Marković razgovarao je u Beogradu sa organizatorima istraživačke akcije omladina Srbije »Juli 1976. godine«, koja počinje 15. jula u Beloj Crkvi, a završava se posle 15 dana u istorijskom mestu Stolice kod Krupnja. Ova akcija izvođiće se na području 8 opština Podrinjsko-kolubarskog regiona i u njoj će učestvovati 350 mladića i devojaka članova istraživačkih organizacija iz cele zemlje, kao i predstavnici drugih srodnih organizacija.

— Naš zadatak, rekao je Predsednik, Dragoslav Marković, je da materijalno, a pre svega moralno i društveno-politički pruži-

mo podršku ovoj inicijativi koja je potekla od omladine Valjeva, jer ona ima veliki vaspitni i moralno politički značaj. Praktični materijalni rezultati ove i sličnih akcija omladine su važni za nas kao društvo, a možda su više važni moralno-politički efekti aktivnosti mladih u ovoj i sličnim akcijama.

U ovom razgovoru Predsednika Markovića uzeli su učešće između ostalih i drugovi Svetozar Mijailović, predsednik Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Srbije, Slobodan Milivojević, Predsednik Međuopštinske zajednice podrinjsko kolubarskog regiona i dr.

HEKA JABLANICA: BIOLOZI U BEBIĆA LUCI (Snimci u ovom broju: Boško Đoković)

NOVI KOLEKTIVNI ČLAN

Republička samoupravna zajednica za geološka istraživanja iz Beograda, dopisom od 16. 04. javila je da će da potpiše Samoupravni sporazum o kolektivnom članstvu Društva istraživača, u visini od 1000 dinara godišnje.

Povodom ovog broja

Iz izveštaja ekologa

PASTRMSKE VODE REKE JABLANICE

Članovi ekološke grupe Društva istraživača istraživali su gornji tok reke Jablanice tokom juna 1975. godine, u okviru aktivnosti na planu zaštite i unapređenja čovekove sredine.

Na širem području Valjeva evidentni su problemi zagađenosti dva važna životna elementa — vode i vazduha. Kolubara je svrstana u kategoriju jako zagađenih reka dok o stanju njenih pritoka nemamo nikakvih podataka. To je upravo velika greška jer je neophodna blagovremena kontrola i »zdravih« reka i akcija u duhu one narodne: »Bolje sprečiti, nego lečiti«.

Istraživanja koja smo vršili u gornjem toku Jablanice ukazuju da je u tom delu toka, voda čista pa akcije treba usmeriti u pravcu očuvanja postojećeg stanja.

U toku istraživanja, kao osnovne indikatore koji ukazuju na čistoću voda Jablanice, uzeli smo količinu rastvorenog kiseonika i karakteristične vrste životinja.

Kiseonik je od velikog značaja za živi svet reka. U vodi ga ima u znat-

no manjim količinama nego u vazduhu, pa svako smanjenje količine, iz bilo kog razloga, i te kako se odražava na sastav živog sveta. Količina kiseonika varira duž toka u skladu sa određenim zakonitostima. Ta količina je veća u gornjem toku, hladnoj vodi, bistrijoj i bržoj i vodi sa više vodopada i kaskada.

Iz ovog sledi da bi realno bilo očekivati veću količinu rastvorenog kiseonika u vodama Jablanice. To smo eksperimentima i utvrdili. Količina rastvorenog kiseonika, prema našim analizama, varira oko 13 mg/l pri temperaturi od 15 stepeni Celzijusovih. U jednoj manjoj, desnoj pritoci bogatog vodopadima zabeleženo je čak 16 miligrama po litru vode! Poređenja radi, uzeta je na analizu, inače dobra voda, sa školske česme u Bebića Luci. Utvrđeno je da sadrži samo 7 miligrama kiseonika po litru vode.

Sudeći prema ovim rezultatima, vode reke Jablanice mogu se označiti kao »pastrmske« tj. pogodne za život organizama koji imaju većih

prohteva kad je u pitanju kiseonik. Za te vode karakteristična je pastrmka koje u Jablanici nema iz, verovatno drugih razloga.

Osnovni faktori koji utiču na prisustvo veće količine kiseonika u vodama Jablanice bili bi:

— brz tok, uslovljen nagibom terena omogućava stalno mešanje vode i zahvatanje atmosferskog vazduha gde kiseonika ima znatno više nego u vodi

— niža temperatura vode i

— odsustvo lokalnih zagađivača toka reke (strugara, odvoda septičkih jama, deponija smeća i sl.).

Da je voda čista dokazuje pored znatne količine kiseonika, i prisustvo nekih životinjskih vrsta koje ne možemo sresti tamo gde se voda meša sa otpadnim vodama iz raznovrsnih fabričkih postrojenja i stambenih naselja. U toku Jablanice živi mnoštvo rečnih rakova, villinih konjica, larvi mnogih vrsta insekata i bogat riblji svet. Pored reke žive neke vrste ptica (vodeni kos, žuta pliska...) nalazeći obilje hrane u vodi

sa jedne strane i sigurnost daleko od ljudi, s druge.

Ono malo meštana smeštenih u »džemate« pored Jablanice navikli su na život u toj netaknutoj prirodi i pored čiste reke. Čuvaju oni prirodu i te kako. Sa sekirom na rame dugo tumaraju po šumi dok na kraju ne otseču kakvo bolesno stablo. Reku vole i čuvaju je, takođe. Tako i mora. U njoj peru, kupaju se, poje stoku, a katkad se sagnu, napiju vode i onda »zagrizu« onaj čist planinski vazduh. I mi smo to isto učinili. Verujte — prijalo je. A još više činjenica da gore treba sačuvati ono što se zove — čovekov okvir života, što još nije narušeno kao retko gde. Zato bi trebalo pored puta uz Jablanicu staviti tablu sa velikim natpisom »Ti druže što dolaziš iz grada i nosiš u konzervi hranu, tetrapaku mleko i flašu »radenske« vrati u ambalažu odakle si i poneo. To priroda što ovde buja ne prima u svoje naručje«.

Predrag Petrović, vođa ekološke grupe

U maju 1970., u još uvek mladom Klubu istraživača, rođen je »predak« današnjeg lista — Bilten, koji je po logici nastanka dobio ime »Istraživač« ... Za ovih šest godina svog postojanja list je izlazio, redovno, naravno koliko su to uslovi dozvoljavali. Ideja i volje bilo je na pretek, a nedostajalo je skoro uvek, papira, matrica, farbe, onoga što je za štampanje i najpotrebnije. Mnogi su nam pomogli dok su neki ostajali gluvi na naše molbe. Ipak, veći je episkop onih kojima treba da zahvalimo za ova 43 broja.

Prateći burnu evoluciju Kluba, potom Društva istraživača, list je dobijao u kvalitetu svojih priloga i tekstova ali je s tehničke strane slabo napredovao. Dešavalo se da prilozi izgube svoju vrednost bilo zbog grešaka pri kucanju, ili zbog pogrešnog izvlačenja, zbog nejasnog otiska. Redakcije su dolazile i odlazile, padale, ali »Istraživač« je ostao. I što je najvažnije, postao je nezamenljivi informator, o radu našeg Društva i odlučni zagovornik širenja istraživačkog pokreta.

Danas kada je to najpotrebnije »Istraživač« dobija jednu novu dimenziju, dobija izgled pravog lista. Veliku zahvalnost za ovo dugujemo GP »Jablanica«, redakciji i uredniku lista ovog preduzeća, u čijem će sastavu ubuduće izlaziti »Istraživač«. Posebno treba istaći da je »Jablanica« prihvatila i finansiranje polovine našeg lista.

List će, u osnovi održati staru koncepciju. Uopšteno rečeno, »Istraživač« će obavestavati o radu grupa i organa Društva istraživača, kao i pravcima regionalnog i republičkog konstituisanja istraživačkog pokreta. Uz već ustaljene rubrike i izlaženje jednom u mesecu trudićemo se da idemo u korak sa aktualnim zbivanjima istraživačkog života.

Dobili smo dakle, uslove da naše istraživačko bogatstvo što češće i što neposrednije pružimo široj javnosti. Novi list daje velike mogućnosti, ali i zahteva mnogo. Pre svega ozbiljniji rad redakcije lista i svih koji u njemu saraduju.

Redakcija

U OVOM BROJU:

- U BELANOVICI ODRŽAN SEMINAR ISTRAŽIVAČA
- ISHRANA NA CENTRALNIM AKCIJAMA (Strana 2)
- KLUB DORASTAO DO POKRETA
- RAZGOVOR SA MILOMIROM MINICEM (Strana 3)

Putokazi

DOBRO ZA POČETAK

▼ U Belanovici održan prvi seminar istraživačkih klubova

U Belanovici je 19., 20. i 21. marta održan seminar za članove istraživačkih klubova Loznice, Ljubovije, Mionice i Valjeva. Obrađeno je oko dvanaest tema, a među predavačima su bili i predsednik Predsedništva Društva istraživača iz Valjeva, Dr. Rada Miletić, predsednik RK SSO Srbije, Svetozar Mijajlović i predsednik MOK SSO Kolubarsko-podrinjskog regiona Milomir Minić. Predavanja su, u svojoj celokupnosti, imala da daju odgovor na trenutno najaktuelnija pitanja: Kako organizovati klub istraživača, i šta sve treba pripremiti za ovogodišnju regionalnu akciju »juli '76«? Seminaru su prisustvovali, vođe i zamjenici istraživačkih grupa kao i predstavnici specijalizovanih službi.

Očekuje se da je uspela zamisao organizatora, da u nagloj smeni generacija, u burnom razvoju novih istraživačkih klubova, iskustva istraživačkih pionira prenesu na one koji dolaze.

Počelo se stvarno od početka. Dr. Rada Miletić je u prvom predavanju dala kratak osvrt na istraživački početak i godine burnog razvoja:

»... Ideja je uvek bilo da se pronikne u nešto novo, da se makne sa uobičajenog načina življenja i izgradi čovek vezan za socijalizam. Izlazeći iz skučenih formi, mladi su išli u prirodu jer je ona pružala širok spektar mogućnosti za nove aktivnosti«.

Toza Mijajlović je govorio o društvenim organizacijama kao članovima SSO, posebno se osvrnuvši na istraživačke »... Još uvek nismo dovoljno razvili naučno-istraživački rad. Sazreli su uslovi da se promeni odnos prema ovoj korisnoj aktivnosti mladih, time što ćemo istraživače prihvatiti kao kolektivnog člana SSO«.

Smenjivali su se predavači donoseći nove teme, koje su jedna drugu nadopunjavale. Izbor tema, recimo i to, bio je dobar. Tretirano je sve od grupe do kluba kao celine: finansije, dokumentacija, informisanje i propaganda. Bilo je reči i o načinu organizovanja, akcije, stručnom obrazovanju kadrova od podmlatka do članova, a posebno o regionalnoj akciji i programskim akcijama u okviru nje.

Seminar je završen predavanjem Milomira Minića o perspektivama daljeg razvoja istraživačkog pokreta. Između ostalog Minić je rekao, kako je klub istraživača sa svojom

organizacijom članstva i vrednovanjem prema radu, bio preteča SSO.

Učesnici su se u Valjevo vratili popodne u nedelju. Uzimajući sebi pravo da dam nekakav vrednosni sud, pored ovoga što je već napisano mogu da kažem još i to da je po aktuelnosti tema i kvalitetu njihovog izlaganja, seminar zaslužio zaista dobru ocenu. Treba ovako predavanja pružiti većini članova na sastancima grupa ili na drugi način kako bi što spremnije dočekali Regionalnu akciju. Za početak je dobro.

UČESNICI SEMINARA U BELANOVICI

NOTIRANO
U
KALENDARU

U februaru:

— 8-og održan konsultativni sastanak članova Društva i predstavnika »Erozije« o ekološkim istraživanjima na slivnom području Gradca;

— 20-og održano istraživačko veče u Omladinskom centru;

— 21-og savetnik Društva, Tibor Sekelj održao predavanje u Omladinskom centru na planu »Rituali«;

— 21-og održan konsultativni sastanak o regionalnoj akciji. Sastanku prisustvovali: Dr. Radmila Miletić, Desimir Maksimović, Tibor Sekelj, Dušan Mihajlović, Radivoje Vesić i Predrag Petrović;

— 22-og delegacija Društva prisustvovala Skupštini Kluba mladih istraživača »Azbukovica« iz Ljubovije;

— 27-og Predrag Petrović prisustvovala zajedničkoj sednici MOK SSRN i Komisije za društvene organizacije MOK SSO.

Pred „Juli '76“

Ishrana na centralnim akcijama

Piše: VESELIN ALEKSIĆ

Za leto koje dolazi sa svom dinamikom istraživačke aktivnosti, potrebno je pripremiti svaki detalj koji je za akciju važan. Zbog toga je prvenstveni cilj ovog nastavka da naše čitaoce — učesnike ovogodišnje istraživačke akcije »Juli '76« pripremi, kako bi ova bila što uspešnija. Za sada znamo neke novine koje nismo imali na našim dosadašnjim akcijama. Naime, svaka grupa na terenu mora imati stručno lice za pripremanje jela, što će biti od velikog značaja za učesnike na akciji. Sa ovim novinama naši učesnici će moći da se više posvete istraživačkom radu i drugim delatnostima koje ih očekuju na akcijama. Dosadašnjem ekonomu (intendantu) grupe biće u mnogome olakšan posao, jer će kuvar svojim savetima olakšavati nabavku. Poznato mi je iz prakse da primedbe kuvara mnogo znače. Jer iako sam jelovnik plani-

rekvizita, ili ih pozajmiti od Garnizona JNA. Takođe se mora ozbiljno prići izboru mesta logora, a posebno kuhinjskog dela. Mora se voditi računa da pitke vode bude dovoljno, kao i da kuhinja bude udaljena od svih objekata koji mogu da dovedu do zagađenja hrane.

Toliko o našim dosadašnjim iskustvima. Sada da se upoznamo sa značajem belančevina i vitamina u ishrani.

Poznato je da su belančevine, u prvom redu gradivne materije i da se nalaze u svakoj ćeliji ljudskog tela. Po količini, one se od svih sastojaka od kojih je izgrađen ljudski organizam nalaze na drugom mestu (posle vode), tj. one čine približno 1/4 telesne težine čovekovog tela.

Namirnice	Voda %	Belan. %	Masti %	Uglj. hid. %	Min. mat. %
zelena salata	94,8	1,2	0,2	2,9	0,9
pasulj	12,6	20,7	1,3	61,6	3,8
sočiva (suvo)	11,2	25,0	1,0	59,5	3,3
goveđe meso	60,0	17,5	22,0	0,0	0,5
teleće meso	71,0	19,7	8,3	0,0	1,0
pileće meso	66,0	20,0	12,6	0,0	1,0
pileća džigerica	69,2	22,1	4,0	2,6	1,7

Gornja tablica pokazuje kvantitativnim odnos hranljivih sastojaka u različitim namirnicama.

(nastaviće se)

rao menjao i dopunjavao po nekoliko puta, uvek se potkrade neka mala sitnica, a koja mnogo znači da jelo bude ukusnije.

Potrebna je i elastičnost ekonoma pri kupovini namirnica, kao i pri zameni artikala sa približnom kaloričnom vrednošću dnevnog obroka akcijaša. Potrebno je da kuvar i ekonom što neposrednije saraduju na planiranju i ostvarivanju jelovnika.

Za kvalitet ishrane na akciji potrebno je obezbediti posude za kuvanje većem broju učesnika. Stanje kuhinjske opreme kod naših grupa je vrlo loše. Ima čak i »muzejskih sudova« koji se ne bi smeli pojaviti na letnjoj akciji. U vezi toga, mora se centralizovano prići nabavci ovih

Kad se pogleda sastav biljnih i životinjskih tkiva vidi se da se u svakom od njih nalaze belančevine. Radi uporedjenja data je tablica namirnica biljnog i životinjskog porekla koje su neophodne za ishranu.

Veselin Aleksić

PROLEĆNE
AKTIVNOSTI

Došlo je proleće, puno sunca i ljubičica. Lepo vreme je bilo znak nekim grupama istraživača da »otvore svoju radnju« i otpočnu sa ostvarivanjem programa rada.

Prvi su krenuli speleolozi. Napravljena je saradnja sa šumarskim institutom i Dr. Radenkom Lazarevićem na terenima oko Majdanpeka. Otputovali su 2. aprila a vratili se pre par dana, posle dvadesetodnevnih istraživanja. Za to vreme obišli su 72 ponora.

I »Ishrana u prirodi« je počela sa radom u periodu od svega nedelju dana oni su napravili dve degustacije: prvu u Slovcu za ribolovce (na jelovniku su se našle pripremljene žabe, zmiје, biljne šnicle) a u degustaciji je učestvovalo oko dvadesetak ribolovaca; u subotu 24. aprila druga degustacija je pripremljena za učenike Ekonomskog centra koji su bili na maršu u kanjonu Gradca. Pripremljena je hrana prikupljena iz prirode. Ovoj degustaciji prisustvovalo je 300 đaka i profesora.

Jednom rečju dobar znak pred majske akcije.

SARADUJTE
U
»ISTRAŽIVAČU«

Ovaj broj tehnički uredio: V. Pantić

ZANIMLJIVOSTI IZ PRIRODE

ГНЕЗДО
ПЛАНИНСКОГ
СЛАВУЈА

ПИШЕ: БОГОЉУБ ЛОМА

Kao uvek, i 1951. godine proveo sam letnji odmor na Dивчибарима. Lepе јулске дане користио сам за обилазак планине да бих уживао у њеним природним лепотатам, нарочито у оним пределима где је бујна вегетација и богат животињски свет.

Знајући за моје интересовање за флору и фауну Маљена, Живота Мацаревић, тадашњи шеф Шумске управе на Дивчибарима, скрете ми пажњу на једну интересантну појаву. На усеку стуба који држи терасу лугарске куће код Мишовог брега на Дивчибарима свио је гнездо планински славуј и извео младе. Заинтересован овим, решио сам да из дана у дан пратим развој птића.

Када сам првог дана седео на тераси, млади су били сами. Из гнезда су вириле 4 голуждраве главице, непрекидно пиштећи. Није дуго потрајало када долети њихова мајка носећи у кљуноу

црвића. Осетивши њен долазак, млади су још више пиштали и отварали своје кљуниће, пропињући се у гнезду. Међутим, спазивши мене, мајка побеже. Кроз који тренутак поново долети, али је моје присуство поново натера у бег. Мирно сам остао, премда је тешко било слушати жалосну и продорну писку птића. Знао сам да ће материнска љубав надјачати страх који сам јој ја уливао. Када је четврти пут долетела, мајка се одлучи и првом по реду птићу, иако су сви отворили кљунове, даде ухваћеног црва и одлети да прибави нову храну. Тог момента као да је између нас склопљено пријатељство.

Пред сам долазак птице са новим уловом, птић, који је већ био нахрањен, изгура другог по реду птића, пребаци га на своје место а он стаде на његово. У том је и мајка дошла. Интересовало ме је да ли ће подвала успети. Птићи су отворених кљунова сачекали мајку која приђе другом по реду птићу и, таман сам мислио да ће његово лукавство успети и он добити дуплу порцију хране, када га птица кљуном удари по глави и врати на његово место а уловљеног инсекта даде баш оном птићу који је био на реду да буде нахрањен.

Данима сам посматрао живот ове породице планинског славуја. Ова птица велику пажњу поклања младима и они су преко целог дана храњени и неговани. Никако се није могло десити да један птић буде запостављен на рачун другог и да добије већу количину хране. Сва лукавства које су млади примењивали, да би то постигли, остала су без резултата. Из дана у дан птићи су расли, паперје се претварало у перје и крилца су им нарасла. Lepo је било посматрати када птићи заједно са мајком полећу на оближњу ливаду и враћају се у гнездо. Када сам једног дана дошао, затекао сам гнездо празно. Моји птићи су ојачали и одлетели да започну нови самостални живот.

SA GODIŠNJE SKUPŠTINE DRUŠTVA

KLUB DORASTAO DO POKRETA

Za sedam godina rada od prvog u zemlji Kluba mladih istraživača — postalo Društvo, a sada i Pokret istraživača, jer se Republička konferencija SSO SR Srbije prihvatila posla na širenju istraživačke ideje među mladima. — Samoupravni sporazum o kolektivnim članovima Društva potpisalo 38 kolektiva i Srpska akademija nauka i umetnosti, što je još jedno priznanje amaterskom bavljenju naukom na način koji su izmislili mladi Valjeva.

Blizu dvesta članova Društva istraživača »Vladimir Mandić — Manda« iz Valjeva, stručnih saradnika, prijatelja Društva, gostiju iz novoformiranih ogranaka i klubova istraživača, delegata iz srodnih organizacija i predstavnika društveno-političkih organizacija grada i JNA učestvovali su u nedelju 15. februara u radu godišnje skupštine valjevskih istraživača kojom je obeležena još jedna veoma uspešna godina.

inicijative za osnivanje klubova u Kosjeriću, Srpcu, Jajcu i Jesenicama.

— Koreni Društva istraživača su vrlo duboki, jer brojne promene u članstvu nisu uticale na uspešan rad.

U diskusiji su uzeli učešća i Dr. Radenko Lazarević, predstavnik Instituta za šumarstvo i drvnu industriju i stručni saradnik Društva; Milomir Minić, predsednik Međuop-

Za nove vođe Istraživačkih grupa izabrani su Slobodan Simić (»Ishrana u prirodi«), Milovan Milosavljević (Speleološka), Radomir Milićević (Geološka), Aleksandar Branković (Biološka), Radovan Draškić (Etnografska), Ilija Tripković (Astronomska) i Milija Jovanović (Turistička). Diplomom »Vladimir Mandić — Manda« dobio je Miroslav Jeremić, a istoimenu nagradu Geološka grupa. Nagrade Predsedništva Društva stekli su Branislav Savić, Dragan Petrović i Vigor Majić, dok je posebno nagradu za uspešan dugogodišnji rad dobio Veselin Aleksić. Dodeljen je veći broj zahvalnica i pohvala Predsedništva članovima Društva za uspešan rad u prošloj godini.

ZAPISANO U KALENDARU

U martu:

— 1-og članovi društva: Jagoda Ilić, Ljiljana Tripković i Predrag Petrović posetili Jugoslovenski savet za zaštitu i unapređenje čovekove sredine i razgovarali o konkretnoj saradnji;

— 2-og održan sastanak Društva o regionalnoj akciji na sastanku je govorio Dušan Mihajlović, podpredsednik Predsedništva;

— 7-og Društvo posetili članovi grupe za biologiju iz naučne Titovozičke gimnazije;

— 8-og Prigodnom svečanošću obeležen Dan žena u prostorijama Društva;

— 9-og održan I sastanak KOO odbora za zaštitu i unapređenje čovekove sredine u OK SSRN. Sastanku prisustvovali dva delegata Društva: Predrag Mitrović i Predrag Petrović.

— 18-og postignut dogovor između etnološke grupe i Radio Beograda oko snimanja emisije o radu grupe. Emisija će biti emitovana na dan Mladosti;

— 19-og — 21-og u Belanovici održan seminar za aktiviste istraživačkih organizacija Podrinjsko-kolubarskog regiona;

— 22-og Predrag Petrović prisustvovao sastanku predstavnika Predsedništva SSOJ i predstavnika Jugoslovenskog saveta za zaštitu i unapređenje čovekove sredine;

— 28-og delegacija Društva prisustvovala Skupštini Kluba mladih istraživača u Loznici;

— 31-og predloženi program saradnje između Aktiva žena MZ Stari Grad i Društva istraživača.

U aprilu:

— 2-og održano predavanje o Društvu u karlovačkoj gimnaziji »Dr. Ivan Ribar«;

— 2-og OK SSO Valjevo donela odluku o organizovanju ekološke akcije u klisuri Gradca.

INTERVIJU

(Razgovor vodio: Z. JOVANOVIĆ)

Istraživači dali nove sadržaje i oblike

Naš sagovornik bio je ovog puta jedan predsednik »regionalnih« razmera. Ukratko Milomir Minić predsednik MOK SSO Kolubarsko-podrinjskog regiona. Istraživačku karijeru počeo je na poslednjim stranama »Istraživača« u »Ne ljuti se čoveče«, da bi danas, kao jedan od glavnih zagovornika istraživačkog pokreta, našao mesto na prvim stranama lista. Intervju sam uspeo da dobijem posle jednog sastanka u »Klubu«, gde se razgovaralo o letnjoj Omladinskoj istraživačkoj akciji »JULI '76«, a evo šta sam ga pitao i šta mi je odgovorio:

Poznato ti je koliko je teško bilo valjevskim istraživačima da dobiju pravo građanstva u samom Valjevu. Šta te je, onda, nateralo da se prihvatiš posla da istraživače »proguraš« na regionu i u republici?

— Uvek sam isticao, kao vrednost istraživača to što su nastali u vreme krize SO, kao novi sadržaj rada, i oblik organizovanja. Istraživači su pokazali da su mladi ljudi zainteresovani za društveno koristan rad, posebno takav koji donosi konkretne rezultate. To što sam bio ubeđen da istraživači vrede kao organizacija, teralo me je da se za njih i založim. Smatram da je danas SSO direktno odgovoran za dalji razvoj istraživačkog pokreta pa sa te strane imam i obavezu, da svi mladi koje to interesuje »dobiju« Klub istraživača. U stvari, čovek se uvek angažuje kad proceni, da to što radi može dati rezultate.

Uveliko se vrše pripreme za letnju istraživačku akciju, koja će po obimu i kvalitetu nadmašiti dosadašnje. Jednom rečju ova akcija je nešto što dosad nismo imali u našoj istraživačkoj praksi. Šta ti, kao predsednik MOK-e očekuješ od ovog istraživačkog leta?

— Siguran sam da širom republike mladi žele da se bave istra-

živanjem i treba ih samo pokrenuti. Od ove akcije baš i očekujem da će biti pokretač i da će u mestima gde se bude odvijala ostaviti istraživačke organizacije sa kadrovima sposobnim da ponese istraživačku baklju.

Veliki je broj saveznih radnih akcija na kojima si učestvovao, na nekima si bio i komandant, pa je sigurno da si neposredno osetio njihovu vrednost. Pokušaj da napraviš paralelu između istraživačke i radne akcije mladih?

— One imaju dosta zajedničkih tačaka. Obadve su dobrovoljne i imaju za cilj da vaspitaju mlade i međusobno ih zbliže. Najveći kvalitet radne akcije je građenje objekata potrebnih zajednici, a istraživačke, dobrovoljni rad amatera u nauci, čije rezultate nauka može da koristi.

Šta misliš, koji putevi vode ka kolektivnom članstvu u SSO Jugoslavije?

— Istraživače treba razvijati kroz akcije, sa većim brojem učesnika i na, što je moguće široj teritoriji nego do sada. Drugi uslov su kadrovi koje moramo školovati ne samo na akcijama. Paralelo tome je i aktivan odnos SSO i svih društve-

nih subjekata koji moraju pomoći istraživačima da prerastu u pokret.

»Istraživač« i ti imate dosta zajedničkog. Nekada list nije mogao izaći a da se ti ne pojaviš u njemu. Kako si primao sve te »packe«, a kako bi ih danas primio?

— Bilo je pokušaja i u istraživačima i u omladinskom rukovodstvu, da se pokaže kako ja ne razumem istraživače. Ti koji su tako mislili i govorili nisu bili u pravu. Što se »packi« tiče, uvek sam ih prihvatao kao ukazivanje na samokritično preispitivanje. Dobronamerne su mi uvek koristile a, nadam se, koristile mi i u buduću.

Šta misliš o »Istraživaču« kao listu jedne društvene organizacije? Ostvaruje li on svoju namenu?

— Mislim da list ispunjava svrhu svog postojanja, jer uvek na pravi način odražava stanje u organizaciji Omladinska štampa je danas nesigurna i zbog toga »Istraživač« više cenim jer, uvek se našlo snage, da list izađe redovno, a to je vrlo značajno.

I na kraju, šta bi imao da poručiš širokim istraživačkim masama, a povodom letnje Omladinsko istraživačke akcije?

Istraživači se nalaze pred strogo odgovornim zadatkom jer istraživačku ideju, samoupravnu organizaciju, i opšte naš dosadašnji rad treba potvrditi u ovoj akciji. To sve neće biti lako. Svi učesnici već sada znaju svoje obaveze i ja bih poručio da se za njih dobro pripremite i da ih kao i do sada, dosledno realizujete.

Hoćemo, Miniću. Hvala!

ČLANOVI I GOSTI PRATE RAD GODIŠNJE SKUPŠTINE

Prošlogodišnji rad Društva karakterisali su u prvom redu ispunjenost terenskim istraživačkim aktivnostima, dalje širenje istraživačke ideje njeno unošenje u nove sredine. Ovo potvrđuju dobar rad ogranaka Društva u »Elindu«, valjevskoj Gimnaziji i Mesnoj zajednici »Gradac« i predstojeće formiranje novih u »Krušiku«. Van Valjeva ogranaci Društva istraživača deluju u Osečini, Loznici, Mionici i selu Bačevcima, dok je u Ljuboviji već oformljen Klub mladih istraživača. Izvan Podrinjsko-kolubarskog regiona uspešno teče saradnja sa Klubom mladih istraživača u Kopru, a valjevsko Društvo istraživača trenutno pomaže i

štinske konferencije Saveza socijalističke omladine i Dr. Rada Miletić, predsednik Predsedništva Društva.

Samoupravni sporazum o kolektivnom članstvu Društva istraživača potpisalo je u toku prošle godine 38 kolektiva, prihvatajući tako saradnju i pružanje pomoći u radu Društva. Nesumljivo najznačajniji događaj na ovom planu je pristup Srpske akademije nauka i umetnosti koja je, potpisivanjem Sporazuma, podržala amaterski rad u nauci kroz angažovanje ovakvih organizacija mladih.

VREMEPLOV:

„Mesečari“

Piše:
GORICA
MILJEVIĆ

Jedne tihe novembarske večeri 1973. Društvo istraživača se uvelo za jednu grupu. Neobična ne samo po predmetu i načinu istraživanja već i po svom sastavu, rodila se astronomska grupa. Sastavljena od grupe gimnazijalaca šestog odeljenja prirodnog smera doživela je niz metamorfoza u toku svog formiranja. Povezani zajedničkim interesovanjem za tu veoma staru nauku koja je tek danas, u takozvanoj kosmičkoj eri čovečanstva, doživela svoju punu afirmaciju »mesečari«, kako su ih zvali mnogi u Klubu, su stvorili jednu od najhomogenijih i najjedinstvenijih grupa. Tome je, verovatno, doprinela i činjenica da su svi učili u istom odeljenju, te su mogli da porazgovaraju u pauzama između časova, posle njih ili na časovima astronomije koja im je bila jedan od predmeta. I dok su sami međusobno bili čvrsto vezani nevidljivim vezama, prema ostalim čla-

novima su se uglavnom držali izolovano jer su ovi oduvek s nekim predubedenjem o »uobraženim gimnazijalcima« stupali u kontakt s njima. Pa i to »kolektivno posmatranje« je često bilo predmet podsmeha mnogih u Klubu. I u samoj grupi je bilo mnoštvo kriza tokom konstituisanja. Mnogo je onih koji su došli da negde »utraće« vreme već na samom početku odustalo, jer je za opstanak nužan bio rad. Ostalo je desetak članova najvernijih grupi i astronomiji. Pred njima je stajalo mnoštvo problema koje je trebalo savladati. To su pre svega bili problemi finansijske prirode, nedostatak instrumenata, literature kao i mali broj članova. Naravno teškoće su stvarali i roditelji koji su se zbog nedovoljne obaveštenosti o Društvu istraživača, njegovom radu i ciljevima s nepoverenjem odnosili prema tim »noćnim sastancima« koji se ipak nisu mogli održavati u dru-

gom terminu s obzirom da je za »posmatranje« potrebna noć. No velika upornost i ljubav prema astronomiji, »mozga grupe« Savića, kao da je svima ulivala poverenje i davala podstreka da istraju u naporima. Kao rezultat toga javljaju se i prvi uspehi. Savićev uspešan plasman na takmičenju »Nauka mladima« bio je značajan podstrek za dalji rad. Lazarević koji je sa svojim organizacionim sposobnostima mnogo doprineo uspešnom radu postaje čak i predsednik Izvršnog odbora uključivši se u rad rukovodstva Društva istraživača. Grupa beleži i niz uspešnih akcija. Prva od njih održana je na Mravinjcima u kojoj je učešće uzela cela grupa sa 1 članom iz Ljubovije. Zatim je usledila akcija u Počuti. Uz pomoć drugova »sa po dva čebeta« po dvojice astrofiz etnografske grupe svake večeri noma raspoređenih ispod obruča za posmatranje posmatrala je određene

delove neba i pratila sjaj, boju, magnetudu, brzinu meteora. Tek kada je i praktični deo došao do izražaja mogla se osetiti i uočiti lepota i zanimljivost astronomije. Jer oseti se neslućeno zadovoljstvo kad pred očima plane meteor čije karakteristike sam možeš oceniti i zabeležiti, a zatim uporediti podatke sa posmatranjima astronomu širom zemlje i sveta a posebno SSSR-a sa čijom je jednom grupa naša izvesno vreme saradivala. A onda, usledila je akcija u Pločama koja je uglavnom bila seminarskog karaktera, no i pored toga bila izuzetno značajna za sve članove. Najzad, tu, na centralnoj akciji našli su put do srca mnogih članova koji su ih konačno prihvatili kao svoje. Sem toga, broj učesnika je bio Impozantan. Učestvovalo je oko 20 astronoma iz Valjeva, Ljubovije, Zagreba, Splita, Ploča.

Ali posle ove akcije kao da je opet nastupila kriza. Većina starih članova je zbog studija napustila grupu. Njihova mesta zauzeli su mladi čije je interesovanje za astronomiju zbilja za svaku pohvalu. No treba istaći da ponovo gimnazijalci imaju monopol u grupi, pa i njihov broj je nedovoljan. Sem toga, Saviću i Lazareviću, koji su bili dva glavna stuba grupe, opterećeni obavezama, kao da je ponestalo snage i volje da istraju i svojim zalaganjem pomognu mladima u savlađivanju problema. Da li će oni biti dovoljno snažni i imati toliko entuzijazma da grupa ponovo doživi svoje zvezdane trenutke? Da li će, najzad, opservatorija u Beogradu pružiti dugo očekivanu pomoć? Sve su to pitanja koja se nameću astronomima u ovom trenutku i koja traže odgovor.

Svaka grupa u našem Društvu mora, pre nego što krene na akciju, da pošalje nekoliko svojih članova, pre svih na teren. Njihov zadatak nije ni malo lak. Moraju obezbediti smeštaj, drva... Moraju oni i onaj (toliko važan), kontakt uspostaviti sa meštanima...

Još su sveži utisci sa akcije geologa u selu Ključu krajem februara članovi ekipe konačara bili smo Milan, Mića i ja. Posla je bilo dosta pa smo rešili da krenemo dan ranije.

Autobusom smo stigli do Mionice, a dalje se moralo peške. Dan je bio izuzetno lep. Pravi prolećni. Mionica je brzo ostala iza nas, i pred nama su se ukazale prve seoske kuće.

»Biće hladno večeras. Moraćemo najpre da nađemo dvra«.

Zađosmo duboko u selo, a još nikog nismo sreli. Već smo se bili zabrinuli zbog toga kad — sretosmo jednog starijeg meštana:

— Dobar dan stari! — pozdravismo ga.

— Dobar dan deco! — odgovori starina i upitno pogleda u nas.

— Mi smo iz Valjeva. Istraživači. Bićemo dva dana u vašem selu. Jel bi mogao da nam pokažeš gde je škola.

Zamisli se stari malo pa će:

— Eno, tamo, vidite onu zgradu što se beli. To nam je škola. A, šta ćete vi ovde raditi?

Mi smo istraživači, geolozi. Tražimo rude. Pričaju da u ovom kraju ima uglja?

— Pa, šta da vam kažem — reče i sleže ramenima. Ja neznam, ali pričali su da tamo na Boževcu ima uglja. Kažu da na jednom mestu gromovi stalno udaraju. Dolazili su tu neki i kopali. Pošteno da vam kažem, nisam vidio.

— Hoćemo li moći ovde negde kupiti drva?

Ma, šta ćete kupovati! Daće vam drva, besplatno. Ne treba to vama mnogo.

Sunce je već počelo da zalazi kad smo stigli do škole. Tu nas dočekaše seoski učitelj i učiteljica. Rekoše, da će nam ustupiti jednu učionicu za spavanje. Takođe i školsku kuhinju. Ubrzo se oko nas okupi ceo komšiluk. Morali smo svima objašnjavati ko smo i odakle smo, šta radimo, koliko će nas biti i kad stižu ostali.

— Ima li neko od vas slame? upitali smo. — Treba nam za sutra. Na njoj ćemo spavati.

NAŠA REPORTAŽA

KONAČARI

REPORTER D. PETROVIC

Nasta tišina.

Ubrzo se javi jedan seljak srednjih godina.

— Imam ja. Samo je sitna. Sama pleva. Za spavanje je najbolja zobna slama... Ali, nema to ovde niko.

— Daću vam ja sena, pa prostrite — javi se drugi.

— A drva! Ima li ko drva da proda? — ponovo ih upitamo.

— Ima ova šumica ispod škole. Idite dole i nakupite drva koliko hoćete. Možete slobodno i odseći neko drvo ako vam treba. Daću vam ja sekiru — reče treći.

— Evo ja ću vas povesti sad odmah — javi se jedan seoski omladinac, očigledno zadovoljan što ćemo makar za dan dva razbiti monotoniiju seoskog života. Pođosmo puteljkom za njim. Pored nas su promicala retka stabla. Po zemlji je ležalo dosta sasušenih grana. Sigurno će nam biti dovoljno. Sidosmo do same reke Lepenice. Tu naiđosmo na poveći balvan. Najverovatnije da ga je tu izbacila nekada nabujala Lepenica. Ako uspemo da ga iznesemo gore do škole, biće nam dovoljno za tri dana.

Dogovorismo se da to uredimo sutradan.

Nakupismo nešto malo granja za veče i vratismo se u školu. Naložismo vatru u jednoj učionici. Naduvane dušeke rasprostresmo između đačkih klupa.

— Nećete valjda tu spavati? — reče učitelj. Aj te večeras kod mene, a sutradan kad dođu ostali vi spavajte tu.

— Neka, hvala. Nije nama loše ni ovde. — uzvрати smo.

Bili smo umorni pa ubrzo dođe san.

Ujutru nas probudi školski poslužitelj. Brzo ustadosmo i iznesmo stvari u hodnik. Odmah smo pošli za onaj balvan. Sa velikim naporom iznesmo ga do škole. Odmah potom krenusmo ponovo za Mionicu da kupimo namirnice, jer i to je bio deo našeg posla. Uz put smo sretili meštane. Svi su već čuli za nas. Umesto pozdrava pitali bi: Jeste li vi oni što traže rude?

Vratili smo se kasno po podne. Izneli smo klupe iz učionice, uneli seno i razastri ga po učionici. Preko sena bacili smo šatorska krila. Znači i to je u redu. Imaće gde da spava. Ostalo je još i drva da se nacepaju. Kad smo i to uradili već je pao mrak. Uskoro treba da stignu i ostali. Naložili smo vatru i stavili vodu za čaj. Sad je sve u redu. Milan i ja uzemosmo gitare i počemosmo vežbati pesmu »Stari Pjer«. Uskoro dopre do nas veseo žagor.

— To su naši! — povikasmoo.

Da. Bili su to ostali članovi naše grupe. To je ujedno značilo da je posao konačara završen.

„SLEPI MIŠ“ — UMETNIČKI SNIMAK AUTORA BOŠKA ĐOKOVIĆA — III NAGRADA NA IZLOŽBI FOTOGRAFIJA ISTRAŽIVAČA

AKTIVNOST

Prva izložba istraživačke fotografije

U Nedelji istraživača od 14. do 22. februara, otvorena je u Valjevu prva istraživačka fotografija, amatera iz svih krajeva Jugoslavije. Prva nagrada je pripala Vladimiru Bernetiću za fotografiju »Galebov trenutak«, i Vlastji Simončiću za kolekciju fotografija.

Izložba je, prevazišla očekivanja. Pored velikog odziva (oko 260 ekspanata) zapažen je i dobar kvalitet fotografije (ili je ušlo u izbor). Ohrabruje to, što je većina autora imala oštro oko i intuiciju istraživača, da u objektiv uhvate lepotu prirodne neobaveznosti. Prijatno je bilo proći gornjim holom Doma kulture, i osetiti život iz svake od fotografija.

Namera je organizatora (FKK »Valjevo« i Društva istraživača), da ova lepa manifestacija postane tradicija, u Nedelji istraživača.

ZANIMLJIVOSTI IZ VALJEVSKOG KRAJA

„НАТЕРАЛА ОРЛА ЗЛА ГОДИНА“

Пише: БОГОЉУБ ЛОМА

Белоглави суп (сури стрвинар) је највећа птица у нашој земљи. Он се храни лешевима. Најрадије једе утробу. Суп је „санитарац“ планине на којој је настањен и околних предела у пречнику од 100 километара, колико износи радијус његовог кретања, јер уништава лешине стокe, обично угинуле од неке заразне болести. У потрази за лешинама суп свакодневно надлеће знатан простор и у стању је да лешину запази са велике висине. Пошто је белоглави суп, као и остали орлови стрвинари, користан, а знатно је проређен, то је републичким прописима заштићен од убијања.

На Мајену је белоглави суп некада био врло бројан. На жалост сада је доста редак, јер је страдао као плен несавесних појединаца а још више уништавајући лешине вукова отрованих стрихнином. Сада се на Мајену задржао само у клисури Црне реке и има своја гнезда на неприступачним окомитим странама на левој обали речице у пределу Љутог крша, Голупца и Црвеног брега.

Једног топлог августовског дана 1948. године, одмах после ручка, заједно са Милорадом Секулићем — Мидом, шофером из Ваљева, седео сам на трпцима у близини гостионице „Црни врх“ (сада Одмаралишта Панчево) на Дивчибарима. Изненада од Голупца долетели су 6 белоглавих супова. Необично леп приказ је лет грабљивице. У ваздуху дуго кружи и, када достигне одређену висину, лебди. Тако је било и овог пута. Изнад потока Жујана јато се зауставило и почело са осматрањем. Мислили смо да се свакако у близини налази нека лешина. Преварили смо се.

После лебдења од неколико минута, група је у савршеном поретку и у бришућем лету пикирала на стадо оваца на ливади поред саме сеоске колибе која се налазила између шумске управе и садашње групације викендица на падини Црног врха. То је требало видети. У савршеном поретку, после вође групе, слетали су сви супови и насрнули на овце. Једва су две жене и једна девојчица успеле да стадо неопштењено утерају у тор. Супови су неколико минута шетали по ливади и затим су у истом поретку са вођом на челу узлетели, као авиони, и изгубили се у правцу Голупца.

Овај догађај потврђује стару аксиому која говори да свако правило има изузетак. У овом случају, мора да су супови данима подносили глад, јер се десило да на простору који они контролишу није било лешина да би се могли нахранити. Стога су били принуђени да покушају напад на живе овце, што они иначе не чине. Према томе не каже се без разлога: „Натерала орла зла година“.

SVIM ČITAOCIMA »ISTRAŽIVAČA I JABLANICE« ČESTITAMO

1. MAJ — PRAZNIK RADA

IZDAJE: Društvo istraživača »Vladimir Mandić — Manda« — Valjevo

UREĐUJE

Redakcijski kolegijum:

Gorica Miljević, Predrag Petrović, Miroslav Jeremić, Boško Đoković, Zoran Jovanović.

Glavni i odgovorni urednik:
Zoran Jovanović

Sekretarica redakcije:
Zorica Joksimović

Adresa redakcije:
Birčaninova 68, Poštanski fah 40
14000 VALJEVO

Štampa: Grafičko-izdavačko preduzeće „Milić Rakić“, Valjevo
Ljubostinjska 12, Tel. 22-261

ČOVEČE, NE LJUTI SE!

● Iznenada, kada se to od njega najmanje očekivalo, Dragan Marić se oženio. Saznajemo da je na svadbeno putovanje pošao autostopom.

● Drug kojeg se plašimo, tvrdi da su u traženju novih aktivnosti mladih u omladinskom centru učinjeni krupni »Koraci«.

● Izvinjavamo se svima onima koji, iz neopravdanih razloga, nisu došli na Skupštinu.

● Posle jedne »naučne« rasprave u Klubu, procurila je vest da je »Aćim« skinuo onoliko kilograma da bi se susreo (na ringu) sa Pecom. Tom prilikom »Aćim« je navodno izjavio: »Napraviću od njega čorbu od »skoči miša«.

● Članovi Astronomske grupe, ovim putem mole Branislava Savića da se što hitnije javi Klubu — šifra »IZGUBLJENI U SVE-MIRU«.

● 26.02 člana redakcije i vođa Speleološke grupe Dragan Lekić »Bidža« otišao je na odsluženje vojnog roka. Želimo mu da bude dobar vojniki bar onoliko koliko je težak.

● Na seminaru u Belanovici sa jednog od predavanja isteran je Milar Arsić. Vidno razočaran razvojem situacije, Arsa je izjavio: »Što se mene smatra, očigledno sam čuo da će me isterati. Oni pozadi pravu humor a ja najgori. Sad šta bu, bu!